

Χριστίνα Βέικου

Ενδεικτικό παράδειγμα διδακτικής προσέγγισης

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Θανάσης Βαλτινός

«Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται»

Από το έργο

Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη. Βιβλίο πρώτο: Αμερική, 1993

Θεματική ενότητα:

*Η αποδημία, ο καημός της ξενιτιάς, Ο ελληνισμός έξω
από τα σύνορα, Τα μικρασιατικά, Οι πρόσφυγες*

Διδακτικοί στόχοι

➤ Να γνωρίσουν οι μαθητές, μέσα από μία προσωπική αφήγηση, το κοινωνικό φαινόμενο της μετανάστευσης σε παλιότερες εποχές.

➤ Να προβληματιστούν, με αφορμή το κείμενο, γύρω από τις σύγχρονες μορφές της αποδημίας.

➤ Να συνειδητοποιήσουν ότι κοινωνικά φαινόμενα όπως αυτά της αποδημίας, της μετανάστευσης ή της ξενιτιάς συνδέονται με συγκεκριμένες ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.

➤ Να κατανοήσουν και να σχολιάσουν τον λαϊκό αυτοβιογραφικό λόγο.

➤ Να γνωρίσουν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της μεταπολεμικής πεζογραφίας.

Θεματικά κέντρα – Λέξεις-κλειδιά

- Μετανάστευση
- Πατρίδα,
νόστος, ξενιτιά
- Γλώσσα και παράδοση
- Μνήμη και καταγωγή
- Προφορική αφήγηση
- Επικοινωνία
- Ταξίδι
- Παρουσία-απουσία

Διαθεματικές έννοιες

- Προσαρμογή-
αφομοίωση
- Αλληλεπίδραση
- Ταυτότητα-διαφορά
- Χρόνος:
παρελθόν/παρόν

Βοηθητικό διδακτικό υλικό

1. Παράλληλα κείμενα:

- Σ. Δημητρίου, *Σαν τα χελιδόνια, λέλε μου*
- Δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς

2. Δημοσιεύματα του καθημερινού τύπου

3. Τραγούδια: Γ. Μαριόπουλου, *Μετανάστες*

Συγκριτική προσέγγιση με το απόσπασμα από το *Διπλό βιβλίο* του Δημήτρη Χατζή με τίτλο «Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα» που υπάρχει στο βιβλίο της Β' τάξης.

Μέθοδος διδασκαλίας

Διαλογική, βιωματική, ανακαλυπτική, συνθετική.

Αφόρμηση

Αφετηρία από σύγχρονα γεγονότα, από προγενέστερες εμπειρίες των μαθητών, από καθημερινά δημοσιεύματα του τύπου και των άλλων ΜΜΕ.

Διασχίζοντας σύνορα

Ο Έλληνας την ξέρει καλά την προσφυγιά και τον ξεριζωμό· ξέρει καλά την ξενιτιά, τη μετανάστευση. Ξέρει καλά τον ιλιγγιώδη μετεωρισμό του «ξένου» πάνω από το ταυτοτικό του κενό: Ποιος είμαι; Θα καταφέρω ποτέ να ενσωματωθώ στη χώρα όπου ζω και εργάζομαι, θα γίνει ποτέ πατρίδα μου η χώρα που διάλεξα να γίνει πατρίδα μου; Χρόνια αποκλεισμού, αβεβαιότητας, ανασφάλειας· κι όμως, μετέωρος επί πολύ, προσωρινός επίσης (έτσι τουλάχιστον νιώθοντας ή ελπίζοντας) ο Έλληνας μετανάστης, άρχισε σιγά σιγά να γειώνεται στον τόπο που τον δέχτηκε, τον στέγασε και τον σίτισε· και τώρα πια, αρκετές δεκαετίες μετά το βαθύ πρώτο τραύμα του ξενιτεμού, οι Έλληνες του εξωτερικού ανασαίνουν αβίαστα στις νέες τους πατρίδες, μιλούν την ξένη γλώσσα καλύτερα και από τη μητρική τους και η νοσταλγία τους ισοσκελίζεται από την ανακούφιση μιας, εν πολλοίς πλήρους, ένταξης. Όσο για τα παιδιά τους, ή τα εγγόνια τους, αυτά, με στέρεα κατακτημένη τη γνώση του πολιτισμού υποδοχής τους, λειτουργούν εκεί, «στα ξένα» που δεν είναι ξένα πια, σαν γηγενείς. Και γράφουν.

Να τους απαριθμήσω πρόχειρα, αυτούς τους Έλληνες δεύτερης και τρίτης γενιάς που δεν είναι πια ελληνόφωνοι; Περικλής Μονιούδης, Τζέφρεϊ Ευγενίδης, Ντέιβιντ Σεντάρης, Ντην Μπακόπουλος, Τζωρτζ Πελεκάνος είναι οι πρώτοι που μου έρχονται στο νου -έχουμε την ευκαιρία να τους διαβάσουμε στη γλώσσα μας από μετάφραση. Οι μεγαλύτεροι, οι διχασμένοι ανάμεσα στις δύο γλώσσες Βασίλης Αλεξάκης και Θοδωρής Καλλιφατίδης είναι διαφορετικές περιπτώσεις -γιατί σ' αυτούς η Ελλάδα δεν λειτουργεί απλώς ως μακρινή αναφορά, αλλά παραμένει διαρκώς και κάποτε οδυνηρά παρούσα: «Κάθε σκέψη μου για την πατρίδα έχει το τέλος ενός περικυκλωμένου από τη φωτιά σκορπιού: κεντρίζω τον εαυτό μου στο λαιμό με το ίδιο μου το δηλητήριο», γράφει ο Καλλιφατίδης. Διαφορετική είναι και η περίπτωση του Πάνου Καρνέζη, που έκανε στην Αγγλία μεταπτυχιακές σπουδές, μελέτησε δημιουργική γραφή στο

Πολλά αλλάζουν με τον καιρό, μεταμορφώνονται οι συνθήκες. Κλείνει το ένα τραύμα, ανοίγει άλλο. Η Ελλάδα, από χώρα εξαγωγής, έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών. Πρόβλημα τώρα δεν είναι πώς θα συμπαρασταθεί στα ξενιτεμένα της παιδιά, αλλά πώς θα δεχτεί και θα αποκαταστήσει τους ξένους της. Αυτούς που πέρασαν τα σύνορά της με τα πόδια, κυνηγημένοι, φοβισμένοι, άρρωστοι, έφτασαν στις μεγάλες πόλεις της, δούλεψαν όπου βρήκαν, πήραν ή δεν κατάφεραν να πάρουν πράσινη κάρτα, «νοικοκυρεύτηκαν» ή όχι, ενσωματώθηκαν ή ακόμη ζουν λαθραία, παράνομοι άθελά τους. Ο Γκαζμέντ Καπλάνι είναι ένας απ' αυτούς: μπήκε στην Ελλάδα το 1991 στα δεκαοχτώ του χρόνια, σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή, εκπόνησε διδακτορικό στο Πολιτικό Τμήμα του Παντείου, με θέμα την εικόνα των Αλβανών στον ελληνικό Τύπο και των Ελλήνων στον αλβανικό, άρχισε να αρθρογραφεί, με εξαιρετική επιτυχία, στα «Νέα», εξέδωσε ποιητικές συλλογές στη μητρική του γλώσσα και στα ελληνικά. Και φυσικά είχε κι αυτός ουκ ολίγες περιπέτειες με την άδεια παραμονής του, όχι ταλαιπωρούμενος απλώς από τη γραφειοκρατία -για να θυμηθούμε ένα απολαυστικό κείμενό του με τίτλο «Πέρασα το μισό 2002 στην ουρά»-, αλλά τιμωρούμενος για την ενεργό κοινωνικοπολιτική του παρουσία από μια βαθιά ξενοφοβική «δεύτερη πατρίδα». Γιατί, στ' αλήθεια, δεύτερη πατρίδα είναι η Ελλάδα για τον Γκαζμέντ Καπλάνι, αφού, για κάθε συγγραφέα, μόνη πατρίδα είναι η γλώσσα.

Ναι, συγγραφέα: ο Καπλάνι μας έδωσε μόλις το πρώτο του μυθιστόρημα στα ελληνικά. «Μικρό ημερολόγιο συνόρων» είναι ο τίτλος του (εκδ. «Λιβάνη») και θέμα του το «σύνδρομο των συνόρων», αυτή η «ασθένεια» που σημάδεψε τους Αλβανούς της γενιάς του, παγιδευμένους μέσα στα σύνορα του τόπου τους από ένα ολοκληρωτικό, ασφυκτικό καθεστώς, κι ύστερα αιχμάλωτους μέσα «στα σύνορα της ξενιτιάς», αόρατα σύνορα αυτά, σύνορα γλώσσας και στερεοτύπων. Θα τον

Διδακτική πορεία από την αφόρμηση:

στο κείμενο

στην προφορική διήγηση

στη λογοτεχνική αφήγηση

στο κοινωνικό φαινόμενο

στην ερμηνεία

στις εργασίες κατανόησης /
ανάπτυξης

στις διαθεματικές εργασίες.

Θεματικά κέντρα

- Το 903 αποφάσισα κι εγώ να ξενιτευτώ
- Είχα σύσταση για έναν πατριώτη μου στον Πειραιά
- ... δεν ήξερα την πόλη, με πήγε στο ξενοδοχείο
- Απελπίστηκα που δε θα πέραγα
- ... είδα έναν που έμοιαζε ξενοφερμένος. Έκατσα κοντά του και πιάσαμε κουβέντα.
- –Πώς περνάγατε στην Αμερική; -Πολύ καλά, ό,τι θέλαμε τρώγαμε. Φτηνά πράματα, ρούχα, παπούτσια.
- Εδώ μεγάλη φτώχεια. Ο κόσμος κιντυνεύει, σήκωσε φτερό για έξω.
- Μη δίνεις μπέσα στον καθένα.
- Του 'δωσα τη σύστασή μου κι αυτός τη δική του, για να 'χουμε αλληλογραφία, σα φίλοι πια που γνωριστήκαμε, φάγαμε, κοιμηθήκαμε μαζί.

Διαθεματικές εργασίες

1. Ένα ταξίδι με το τραίνο στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό (προετοιμασία, δρομολόγιο, ενημέρωση, σταθμοί, ταξιδιωτικοί οδηγοί, φυσικό περιβάλλον, ιστορία του τόπου, τουριστικές δυνατότητες, μνημεία, τοπικά ντοκουμέντα κτλ.). (*Αξιοποίηση γνώσεων από τη Γεωγραφία, την Ιστορία, την Περιβαλλοντική Αγωγή, τη Λογοτεχνία, τα Καλλιτεχνικά, τις Ξένες Γλώσσες*).

Ενδεικτικό παράδειγμα η σχετική αναζήτηση για το χωριό Δάρα Αρκαδίας.

Διαθεματικές εργασίες

2. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα (*Ιστορία, Οικονομία, Κοινωνική Αγωγή, Γλώσσα, Στατιστικά στοιχεία, ΣΕΠ*).

Πρόσφατα στατιστικά στοιχεία

Ερωτήσεις Αξιολόγησης (με ιεράρχηση δυσκολίας)

1. Εντοπίστε στοιχεία λαϊκού λόγου στην αφήγηση.
2. Εξιστορήστε σύντομα σε τρίτο πρόσωπο την περιπέτεια του ήρωα
(άσκηση στην περίληψη και τη χρήση του πλαγίου λόγου).
3. Γιατί είναι δύσκολη η προετοιμασία του μεταναστευτικού ταξιδιού
(προέκταση της ερώτησης 2 του σχολικού βιβλίου).
4. «Του 'δωσα τη σύστασή μου κι αυτός τη δική του, για να 'χουμε
αλληλογραφία, σα φίλοι πια που γνωριστήκαμε...»: γιατί θεωρεί ο
ήρωας αναγκαία την αλληλογραφία με τον καινούριο φίλο του;
(Ανάλυση)
5. Σχολιάστε τον τίτλο του αποσπάσματος. (Σύνθεση)
6. Γιατί αναζητά γνωστούς και συμπατριώτες ή άλλους
«ξενοφερμένους» για τις πρώτες επαφές του ο μετανάστης;
(Ανάπτυξη)